

И на крају ове импресије, уместо закључка цитирам завршни двадесет први сегмент истоимене песме-поеме „Верујем”, који се односи и на Алексићева завидна песничка трагања у његовој најновијој књизи стихова:

Верујем у реч верујем, јер је
Старија од говора и допушта нам
Једну игру, у којој правимо себе
Од ситница пронађених
На друму...

Александар Б. ЛАКОВИЋ

ВАНВРЕМЕНЕ ПЕСМЕ

Томислав Јовановић, *Зри zde*, Чигоја, Београд 2017

Прва збирка песама професора средњовековне књижевности Томи-слава Јовановића је књига за песничке сладокусце. Почевши да се поези-јом бави тек у позним годинама, на крају своје универзитетске каријере, Јовановић је у њу унео доста онога што је научио проучавајући средњо-вековну књижевност. Читалац ће у неким песмама пронаћи теме и мо-тиве из нашег средњег века. Број таквих песама није мали. Међутим, то није оно што суштински карактерише Јовановићеву поезију. Он не поку-шава да прикаже битке, политичку ситуацију, значајне историјске до-гађаје. Ако бисмо тражили јунака Јовановићевих песама, то би био пре-писивач у манастирској библиотеци. Кроз овај лик се прожима све оно чиме се Јовановић као стручњак бавио – стари текстови, и сама Јовано-вићева свакодневица која је окружена истим тим књигама. Тај лик сред-њовековног преписивача је отуда ванвремен. Док сам студирао код про-фесора Јовановића, сећам се да је он са узбуђењем реаговао када би на маргини рукописа пронашао нешто што је сведочио о самом писару, па макар то и не било много. На пример, три речи, „Хладно ми је”, Јовано-вића су одмах враћале у манастире средњег века, призивале свећу која се топи испред писара који жури да заврши препис. Из такве перспективе би можда и требало читати Јовановићеву поезију. Он је неко ко се служи књигама, проучава их и предаје даље, наредним генерацијама. И управо је та мала мера дописивања каква је маргина на једном препису оно што Јовановић жели да остави у својој поезији. То је поезија која улази дубље у живот онога ко седи за књигом и чита, онога који у књизи не остаје.

Језик Јовановићеве поезије није српскословенски, али он није ни савремени српски језик. Пре него што је почео да пише поезију, Јовановић

је превео велики број књига са српскословенског на нама разумљивији српски језик. Међутим, ту се водио неким начелима. Избегавао је турцизме и друге језичке утицаје и осмислио једну варијанту српског језика која би сада била могућа да није било ових страних утицаја и да се језик неометано развијао у складу са сопственим правилима. Тај језик, језик тих превода, Јовановић сада користи као језик поезије. Неопходно је нагласити да тај језик није настао у поезији већ током деценијског превођења старих српских писаца. Тај језик није језик поезије, то је Јовановићева варијанта српског језика. Из тог разлога, неопходно је одмах нагласити колико се и на који начин ова књига разликује од књига песама које су се бавиле средњим веком, као и књига песама које су користиле архаичан језик. *Трајим њомиловање* Десанке Максимовић није књига о средњем веку, то је књига о правди и о милосрђу. Душанов законик је овде персона, маска, симбол сваког могућег законика. Прави смисао ове књиге је усмерен ка савременим догађајима и савременим схватањима правде. Настасијевићев језик је настао као потреба да се дође до звука језика, као да се унутар тог звука коначно разрешавало све што је било неразмириво у људским односима које он описује кроз неколико својих опсесивних тема. Миодраг Павловић се према средњем веку односи као према руднику културног блага којим се савремена песма може оплеменити. Јовановићева поезија јесте средњи век, а у оној мери у којој је успешна она је и оно што је средњовековно данас, и што ће то бити и сутра. Јовановић тражи универзалност средњовековне књижевности и средњовековног начина живота. У време у коме свака генерација живи сасвим другачији живот него што су њихови родитељи могли и сањати, тежња да се нађе нешто универзално у људском живљењу је драгоценост.

Књига почиње песмом „Уз свећу” и ту одмах видимо писара/песника у свом класичном амбијенту. То је оно што се не мења. Човек и књига. Самоћа је увек иста. И песма готово банално говори о квалитету хартије на којој треба да се напише текст. Али за тај лош квалитет криви су и неки Латин који му је подстакао несмотреност, Дубровчани који су претоварали хартију и брат Пахомије који је изабрао лоше табакерке. Цео средњовековни свет је дат ту. На неисписаном листу папира. Сада, међутим, задатак је писара да на тој „злој хартији” напише о њој „безлобије”. У супротном, он ће бити тај који је крив што му слова „нису богохвална”. Већ у овој песми је све речено о песнику. На њему је да хвали свет мада у њему види безбројне мане и подлости. На песнику је да то превазиђе. Отуда је ово похвала песнику који зла света раздваја од свог светог позива. Уз све то видљив је и троп света као празне хартије. Та хартија се има исписати богоугодним делима, а није до онога ко је исписује да суди о њеном квалитету нити да због њега осуђује друге.

Песма „Проба пера” на сличан начин уводи писара који сада проверава перо и хартију пишући на њему оно што је у том тренутку чуо. А то је глас који је испустила чавка: „а а а г р а”. На кратком простору приказано је оно што је битно у књижевном послу. Не измишљање, већ тачно бележење света око себе. Песма је сведочанство неког тренутка, тренутак замрзнут кроз векове. У песми „Књига кожаница”, као и у песми „Уз свећу”, говори се о предмету у коме је текст сачуван. Овде се, међутим, уводи још нешто. Нису само писци ти који свој тренутак овековечују у тексту. Књига о којој је реч настала је од овчје коже и тај детаљ такође улази у свет књиге. Очигледно је да смо овде доста далеко од савременог схватања књиге, где је она нешто што се масовно производи. Овде је књига предмет. И сваки њен део, не само онај записани, има своју причу.

Песма „Риба са маргине”, како Јовановић каже у предговору, је прва од његових песама. „Једном приликом (сам) се замислио над цртежом рибе која се у старим рукописима повремено јављала на маргинама, окренута главом ка одређеном реду указујући на његову важност. Уз цртеж би понекад стајале речи писара ’Зри zde’ у значењу ’Гледај овде.’” Цртеж рибе се налази на неколико места у књизи, али као чиста декорација. Јовановић није искористио техничко средство за истицање појединих стихова по којима је и насловио књигу. Модерна поезија је од Малармевих „Бачених коцака” видела многе варијанте истицања појединих делова песме као важнијих и то што се Јовановић није барем мало послужило овим средњовековним средством у својој књизи је једна пропуштена прилика, пошто се ни на који начин оно не би могло тако смислено употребити као у књизи са баш овим насловом. Тако би и на једноставан начин наслов упечатљиво обухватао целину књиге без обзира на њену тематску разноврсност.

Велики број песама у књизи говори о нашим манастирима, предањима, одређеним рукописима и још много чему што се може сматрати строго историјском тематиком. Ипак, ни оне се не баве важним историјским догађајима већ оним широким и данас мало коме познатим простором приватног живота у средњем веку. Тако песма „Пред Дечанском хрисовуљом” после лоцирања места где се све то одвија наставља са описом природе. Још једно озбиљно питање – природа онда и сада – још један мотив који сугерише ванвременост. После описа магли, сунца, муња у потоку, облака и тадашњих звезда, одједном се појављују људи – орачи, пивари, „јуноше протркују / тек потковане ждрепце”, а недалеко од њих „На Почивалишту / кости предачке // благују и отишују / чувајући међе неуклоне”. Песма „Хвостански жетеоци” неоспорно повезује прошлост и садашњост. О томе говори и сам Јовановић у поговору овој књизи: „Лични доживљаји и фикција, садашњост и прошлост дотицали су се, надовезивали и неочекивано спајали. Тако се, између осталог, мој

доживљај жетве, када се у шумадијским крајевима још жњело српом преточио у песму 'Хвостански жетеоци'. Тај мотив се још упечатљивије види у једној од најбољих Јовановићевих песама „Очев одлазак на њиву”. Отац озлаћен сунцем, до струка у житу „ураћа у њиву / ведрином небоплава” (боје у песми су као на сликама позног Ван Гога); „Погледом осмехе злати / молитвом призива поветарје, // длановима пребира грбину косе / откосима да прегршти руковети / по класју орођује драгоукопи зној”. Сliku која је дата карактерише потпуни мир. Овде нема никаквог насиља над природом. Човек и природа се размењују. Отац откосима „даје” прегршти руковети. А раднички зној се враћа класју као што је од њега узето зрно.

Ово је поезија финих асоцијација, поезија за истанчане духове. Поезија која више даје што јој се читалац више посвећује. Данас су ретке овакве књиге. А самим тим и драгоцене. Узбудљиво ће бити у будућности видети неког младог песника одраслог у градовима који ће за неке сасвим другачије делове свог живота открити да су ванвремени, као што је то све у овој поезији.

Никола ЖИВАНОВИЋ

ИНДИВИДУАЛНО ПОЕТСКО ЗРЕЊЕ

Дарко Јововић, *Изгубљени свијет*, ИГП „Пегаз”, Бијело Поље 2019

У издању Издавачко-графичког предузећа „Пегаз” из Бијелог Поља, а на основу рецензија Милице Бакрач, пјесникиње, и др Драгана Копривице, универзитетског професора књижевности, недавно је објављена нова пјесничка збирка насловљена *Изгубљени свијет*, аутора Дарка Јововића, српског књижевника, који је и врло продуктиван црногорски журналиста.

На преко седамдесет страница Јововић је сабрао десетине пјесама, и извезао збирку у пет посебних циклуса: „Ниједи вијек”, „Губилишта”, „Којим путем мајко”, „Сањајући ватру” и „Чекајући зору”. У занатском смислу (ако се писање поезије, уопште, смије тако детерминисати), Јововић није досљедан класичним поетским формама (у књизи, рецимо, нема сонета, балада, рондела...), али је, по опредјељењу, пјесник риме. Блиски су му, очевидно, дистих и катрен, али ни њима није роб. У његовим пјесмама, у овој књизи, пронаћи ћемо квинтил, секстину или септиму, а, покадшто, додуше не пречесто, и дечиму, у којима је врло спретан у извођењу риме. У опсервацијама о поезији Дарка Јововића у књизи *Изгубљени свијет* могло би се примијетити да стихови овог куриози-